

Könyv

Magyar pikareszk

Eörsi László: Király Béla (1912–2009)

■ Az '56-os forradalom rövidre szabott történetének ikonikus figurájáról ez idáig még nem jelent meg átfogó, alapos, friss kutatásokon alapuló történeti biográfia. **Eörsi László** mindig előszeretettel foglalkozott a forradalom azon alakjaival, akiknek az emlékezete megosztó, vagy akikkel kapcsolatban a legtöbb misztifikációval találkozni. Még akkor is, ha számos esetben (például Mansfeld Péter vagy Tóth Ilona esetében) egyenesen darázsfszékbe nyúlt. Király Béla személye is beleillik ebbe a mintázatba. Rádásul – mint a szerző is jelzi – Király kül- és belföldi ellenfelein, ellenségein kívül saját megbízhatatlan emlékezete, néha háryjánosi nagyotmondása, alaptalan állításai is hozzájárultak az életrajzát övező homály terjedéséhez.

Kivételesen sokszínű személyiségről beszélünk, a vele kapcsolatban felhozott, sztereotip megállapítások többnyire igazak, és ezek összjátéka együttesen adja ki Király személyiségét. Ki volt hát? A Horthy-Magyarország lojális katonatisztje, a nyilas rezsim készségees kollaboránsa, majd dezertőrje. A demokratikus hadsereg egyik szervezője, Farkas Mihály kedvenc tábornoka, a kommunista Katpol besúgója és *agent provocateur*. Botcsinálta nyugati kém, majd ezért jogerősen elítélt, később rehabilitált fogoly, 1956-hőse, a forradalmi emigráció kulcsfigurája. CIA-ágens, kiváló hadtörténész, a magyar ellenzék mentora és támogatója, majd 1990 után parlamenti képviselő, az SZDSZ-frakció tagja. Később két éven át Orbán Viktor katonai tanácsadója.

Könyvében **Eörsi** meggyőzően érvel amellett, hogy ezekben az állításokban nincs semmi egymásnak ellentmondó – Király hosszú élete során valamennyi szerepét eljátszhatta. Sőt: a levéltári adatok, jelentések, kihallgatási jegyzőkönyvek, ítéletek, személyes dokumentumok tanulmányozása nyomán még ennél is gazdagabb lesz a kép. E mű egyik legfőbb erénye a csavarokban gazdag történetvezetés. Egy minőségi kémregény fordulatai elevened-

nek meg – magunk előtt látjuk, hogy a késő negyvenes évek már jócskán sztálinista-rákossista önkényuralomba fordult világában hogyan ármánykodnak egymás ellen az egykor a Ludovikán végzett, foltos múltú tisztársak, hogy azután sorra-rendre mindjüket bedarálja a szörnyű masinéria. Király még szerencsésnek mondhatta magát, mert ő megannyi tábornok társával ellentétben megúsza a kötelelet, szemben oly sokakkal (Pálffy György, Sólyom László, Illy Gusztáv és társaik), holott **Eörsi** bizonyítja, hogy ő tényleg (mondjuk, botcsinálta, wannabe) kém volt, és még csak nem is koncepciós perben ítélték el. Rádásul ügyvédje sem vádbeszédet tartott a tárgyalásán, hanem a lehetőségekhez képest menteni próbálta – ellentétben azzal, amit könnyű kézzel írt visszaemlékezésében erről Király állított. **Eörsi** munkájából is kitűnik, hogy hőse kiváló teljesítményt nyújtott, amikor katonai, szakmai feladatot kapott. Legyen bár szó vezérkari tiszti munkájáról, 1942 utáni fronttevékenységéről (amiről Számvéber Norbert és Ungváry Krisztián is elismerően számolt be), vagy az 1945 utáni honvédség szervezéséről. De pálya-

fatásának csúcspontja kétségkívül 1956, a forradalom volt, amikor ez a kalandorszerűen tűnő figura szívvel-lélekkel a forradalom mellé állt, és kulcsszerepet játszott abban, hogy a nemzetőr-alakulatokat közös parancsnokság alá szervezzék. Rádásul az utolsó utáni pillanatig ki is tartott; igaz, a memoárjaiban felhabosított nagykovácsi csata nem is történt meg: néhány géppisztolyos nemzetőrrel, legalábbis erdei körülmények között aligha tudták volna felvenni a küzdelmet szovjet páncélosalakulatokkal és vadászrepülő-kötélékekkel.

Külön sztori, hogyan próbálta a Kádár-kor elhárítása diszkreditálni az emigráns katonatisztet, és miként volt segítségükre a köreáció, zömmel szélsőjobboldali 1945-ös emigráció, amelynek szemében bűn volt, ha valaki Szálasi bukása után is a magyar hadseregben szolgált. Az őt rágalmazó számtalan pletyka mélyén azért akad igazságmag is, amelynek verifikálásáról kacifántos életpályája gondoskodott, rádásul kihallgatásai során őszintébb volt, mint amikor könyvet írt. Meghökkenő, hogy némely ilyen biográfiai adalék a kora 90-es évek szennysajtójában is felbukkant: **Eörsi** a könyvének egyik lábjegyzetében említi meg, hogy a méltán elfelejtett *Szuper PSZT!* magazin még 1994-ben publikálta Király egyik, a kiváncsi államvédelmi hatóság számára addigra jól ismert biszexualitásáról szóló vallomását. A kellően okadatolt, forrásgazdag munka bőséges jegyzetanyaga önmagában is bővelkedik izgalmas részletekben. Legfeljebb egy-egy pontatlanság vehető a szerző szemére (olyanok, hogy Királyt 1963 decemberében például aligha fogadhatta személyesen Ngo Dinh Diem dél-vietnámi elnök, mivel őt már november 2-án lemészárolták puccsista ellenfelei). A könyv tanulságai sokban hozzájárulhatnak a 20. század zaklatott magyar történelmének mélyebb megértéséhez.

Barotányi Zoltán

Joshua Könyvek, 2025, 463 oldal, 5990 Ft

— Sorköz Keresse a magyarnarancs.hu irodalmi rovatát!

